

**ZARZĄDZENIE ZASTĘPCZE
WOJEWODY LUBUSKIEGO
NR NK-I.4131.254.2017.ASzc**

z dnia 23 sierpnia 2018 r.

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 1103), po zasięgnięciu opinii Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

zarządza się, co następuje:

§ 1. Ulicy Róży Luksemburg położonej w mieście Szprotawa nadaje się nazwę Różana.

§ 2. Zarządzenie zastępcze wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubuskiego.

Uzasadnienie

Obowiązująca od 2 września 2016 r. ustawa z dnia 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy jednostek organizacyjnych, jednostek pomocniczych gminy, budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz pomniki (tekst jednolity Dz. U. z 2018 r., poz. 1103) w art. 6 ust. 1 nałożyła na organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego obowiązek zmiany nazw budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, upamiętniających osoby, organizacje, wydarzenia lub daty symbolizujące komunizm lub inny ustrój totalitarny lub propagujące taki ustrój w inny sposób, w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

W przypadku niespełnienia ww. obowiązku wojewoda, na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy, w terminie 3 miesięcy od dnia, w którym upłynął termin, o którym mowa w ust. 1, wydaje zarządzenie zastępcze. Wydanie zarządzenia zastępczego wymaga opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu potwierdzającej niezgodność nazwy obowiązującej w dniu wejścia w życie ustawy (art. 6 ust. 3).

Rada Miejska w Szprotawie zgodnie z § 1 ust. 2 uchwały Nr XLIV/286/2017 z dnia 31 sierpnia 2017 r. w sprawie zmiany nazw ulic w Szprotawie dokonała zmiany nazwy ulicy Róży Luksemburg na ulicę Luksemburg. Wojewoda Lubuski rozstrzygnięciem nadzorczym z dnia 4 października 2017 r., znak NK-I.4131.186.2017.IWIT, stwierdził nieważność § 1 ust. 2 ww. uchwały z uwagi na istotne naruszenie art. 3 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 931). Przedmiotowe rozstrzygnięcie nadzorcze nie zostało zaskarżone do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wielkopolskim, a zatem jest prawomocne. Powyższe oznacza, że w mieście Szprotawa dalej istnieje nazwa ulicy Róży Luksemburg, która w ustawowo zakreślonym terminie nie została zmieniona przez Radę Miejską w Szprotawie. Tym samym obowiązek nadania nazwy przeszedł w takim przypadku na wojewodę.

Przewodniczący Rady Miejskiej w Szprotawie pismem z 17 października 2017 r., znak BR.0008.1.2017, przesłał kserokopię protokołu z sesji plenarnej Miejskiej Rady Narodowej z 24 marca 1951 r., w którym zawarto informację o uchwale Nr 10/51, mocą której dokonano nadania nazwy ulicy Róży Luksemburg w mieście Szprotawa. Wojewoda Lubuski pismem z dnia 16 listopada 2017 r., znak NK-I.4131.254.2017.IWit, wszczął postępowanie nadzorcze, wnosząc jednocześnie

o przesłanie uwierzytelnionej kopii uchwały dotyczącej nadania nazwy ulicy Róży Luksemburg w Szprotawie wraz z uzasadnieniem. Przewodniczący Rady Miejskiej w Szprotawie pismem z 21 listopada 2017 r., znak BR.0004.19.2017, ponownie przesłał kserokopię protokołu, o którym mowa powyżej.

Jednocześnie pismem z dnia 16 listopada 2017 r., znak NK-I.4131.254.2017.IWit, Wojewoda Lubuski zwrócił się w trybie art. 6 ust. 3 ustawy do Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o opinię odnośnie niezgodności nazwy ulicy Róży Luksemburg w Szprotawie z art. 1 ustawy.

Na mocy art. 6 ust. 3 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy oczekiwanie na opinię wstrzymuje bieg terminu na wydanie zarządzenia zastępczego. Opinia Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wpłynęła do organu nadzoru w dniu 10 sierpnia 2018 r. (pismo z dnia 7 sierpnia 2018 r. znak: BUW-940-18(26)/18).

Zgodnie z przedmiotową opinią nazwa ulicy Róży Luksemburg w Szprotawie jest niezgodna z art. 1 ust. 1 ustawy.

Róża Luksemburg (wł. Rozalia Luksemburg) ps. Józefa Chmura, Junius i inne (1870-1919) – ekonomistka, teoretyczka socjalizmu, działaczka ruchu robotniczego, współzałożycielka Komunistycznej Partii Niemiec (KPD).

Urodziła się 5 marca 1870 r. w Zamościu w kupieckiej, zasymilowanej rodzinie żydowskiej. Brała udział w spotkaniach działaczy socjalistycznych (skupionych wokół m.in. Ludwika Kulczyckiego) zmierzających do odtworzenia Partii Proletariat. Po powstaniu w 1888 r. tzw. II Proletariatu, zagrożona aresztowaniem, ukrywała się na prowincji, a następnie uciekła do Szwajcarii, gdzie w 1890 r. rozpoczęła studia na Uniwersytecie w Zurychu. Początkowo były to studia przyrodnicze i matematyczne, jednak po dwóch latach nauki zmieniła wydział na prawno-ekonomiczny.

W 1897 r. obroniła pracę doktorską dotyczącą rozwoju przemysłu kapitalistycznego w Królestwie Polskim. Z analiz ekonomicznych w swojej pracy wywodziła, istotne dla jej późniejszych działań politycznych wnioski, że coraz ściślejsze związki gospodarcze Królestwa Polskiego z carską Rosją prowadzą do zaniku wśród burżuazji polskich tendencji niepodległościowych.

Podczas pobytu w Szwajcarii brała bardzo aktywny udział w życiu polskich i rosyjskich socjalistycznych środowisk emigracyjnych. Szybko stała się centralną postacią w powstałej w 1893 r. Socjaldemokracji Królestwa Polskiego. Od lipca 1893 r. zaangażowana była w wydawanie w Paryżu organu prasowego SDKP „Sprawa Robotnicza”, w którym była autorką większości artykułów. Od 1896 r. zaczęła publikować również na łamach niemieckiej prasy socjaldemokratycznej. Masowe aresztowania w krajowej SDKP i zakończenie studiów uniwersyteckich skłoniły Luksemburg do przenosin do Cesarstwa Niemieckiego gdzie planowała prowadzić działalność polityczną wśród robotników polskich na terenie zaboru pruskiego. By móc tam legalnie działać politycznie zawarła nawet fikcyjne małżeństwo, które dało jej obywatelstwo niemieckie. Osiadła w Berlinie, gdzie z przerwami mieszkała do śmierci.

Szybko włączyła się w prace Socjaldemokratycznej Partii Niemiec (SPD) w ramach kampanii wyborczej do Reichstagu. Po serii wieców wyborczych na Górnym i Dolnym Śląsku zyskała sławę jednego z najlepszych mówców politycznych partii. Nawiązała także współpracę z kilkoma partyjnymi dziennikami, a dzięki swoim licznym i głośnym tekstom stała się znana w europejskim ruchu socjalistycznym. W Poznaniu w latach 1902-1904 wydawała tygodnik „Gazeta Ludowa”. Uczestniczyła w pracach Międzynarodówki.

Przez kilka miesięcy 1904 r. przebywała w więzieniu za obrazę cesarza Wilhelma II podczas jednego z przemówień publicznych. Pod koniec grudnia 1905 r. przyjechała nielegalnie do Warszawy, gdzie w marcu kolejnego roku została aresztowana przez władze rosyjskie. Osadzona w więzieniu, po

przekupstwie kilku carskich urzędników, została zwolniona za kaucją 28 czerwca 1906 r. i wyjechała do Petersburga. Do Berlina wróciła jeszcze tego samego roku, by dalej działać w ramach SPD. W okresie pomiędzy rewolucją 1905 r. a wybuchem I wojny światowej Róża Luksemburg dużo publikowała na tematy ekonomiczne, wykladała także ekonomię w partyjnej szkole SPD. W lutym 1915 r. ponownie trafiła do więzienia tym razem za antymilitarystyczne przemówienie na wiecu we Frankfurcie. Po roku wyszła na wolność, jednak już w lipcu 1916 r. aresztowano ją za udział w demonstracji antywojennej dwa miesiące wcześniej i uwięziono najpierw w Berlinie, później we Wronkach, następnie we Wrocławiu. Wolność przyniósł jej dopiero wybuch rewolucji w Cesarstwie Niemieckim w listopadzie 1918 r.

Tak jak poprzednio powróciła do aktywnej działalności politycznej. Wskutek negatywnego stosunku do polityki SPD opuściła partię i zaangażowała się w antywojenny i radykalnie rewolucyjny Związek Spartakusa. Uczestniczyła w odbywającym się na przełomie 1918/1919 r. kongresie założycielskim Komunistycznej Partii Niemiec (KPD). 15 stycznia 1919 r., po upadku antyrządowego powstania rozpoczętego 10 dni wcześniej przez KPD, została zamordowana przez żołnierzy Reichswery.

Luksemburg była przeciwniczką postulatów odbudowy państwa polskiego, choć niejednokrotnie występowała w obronie ludności polskiej w zaborze pruskim przed germanizacją. W 1900 r. w Poznaniu opublikowała broszurę „W obronie narodowości”, skierowaną przeciwko polityce władz niemieckich w stosunku do Polaków. Brała również udział w latach 1901-1902 w politycznej kampanii antygermanizacyjnej na tle szkolnego strajku we Wrześni. Głosiła potrzebę równouprawnienia Polaków w ramach państw zaborczych oraz ich prawa do nieskrępowanego rozwoju własnego języka, tradycji i kultury.

Jako podstawowy problem społeczny, w okresie swojego życia, widziała sytuację ekonomiczną i socjalną robotników, nierówności społeczne i finansowe kapitalizmu, rozwarstwienie klasowe, wyzysk pracowników itp., które przedkładała nad sprawy narodowościowe. W krytyce kapitalizmu opierała się w dużej mierze na pobudkach moralnych. W budowie państw narodowych widziała utrudnienia dla rozwoju procesów rewolucyjnych, które miały zmienić sytuację życiową klasy robotniczej. Swoje „antyniepodległościowe” poglądy wywodziła także z analiz ekonomicznych. Zdaniem R. Luksemburg po rewolucji przemysłowej coraz bardziej zacieśniające się związki gospodarcze Królestwa Polskiego z Rosją sprawiały, że odbudowa niepodległego państwa była niemożliwa, a nawet szkodliwa, poprzez rozcięcie ziem granicami ziem „organicznie scalonych” w ramach państwa zaborczego.

Nie czuła się zwolniona z rzeczowej analizy rewolucji bolszewickiej, ale była jej aktywnym obrońcą. W rozprawie „Rewolucja rosyjska” (1918) z różnych pozycji krytycznie analizowała posunięcia bolszewików, ale uzasadniała je sytuacją w jakiej dokonywały się osiągnięcia Lenina i Trockiego. Należała do założycieli KPD, którzy wiązali z rewolucją bolszewicką nadzieje na jej rozszerzenie również na inne rejony świata.

Według art. 1 ust. 1 ustawy nazwy [...] urzędzeń użyteczności publicznej, w tym dróg, ulic, mostów i placów, nadawane przez jednostki samorządu terytorialnego nie mogą upamiętniać osób, organizacji, wydarzeń lub dat symbolizujących komunizm lub inny ustrój totalitarny, ani w inny sposób takiego ustroju propagować. Nadto zgodnie z wykładnią językową „symbolizować” oznacza przedstawiać coś pod postacią symbol; być symbolem czegoś. Z kolei „propagować” to szerzyć, upowszechniać idee, hasła, myśli (zob. Słownik Języka Polskiego, oprac. E. Sobol, Warszawa 2005, s. 761, 979).

W świetle przytoczonych faktów historycznych nie ulega kwestii, iż osoba Róży Luksemburg stanowi symbol komunizmu, o jakim mowa w art. 1 ust. 1 ustawy. Powyższe znajduje dodatkowe odzwierciedlenie w nazwie ulicy w Szprotawie, która wskazaną postać upamiętnia. Tym samym nazwa ulicy Róży Luksemburg propaguje komunizm, a co za tym idzie jest niezgodna z art. 1 ust. 1 ustawy.

Wojewoda Lubuski w pełni podziela i przyjmuje jako swoje wnioski płynące z opinii Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Stosownie do brzmienia art. 1 i 6 ust. 1 ustawy wskazać należy, że podstawowym jej założeniem było skuteczne wyeliminowanie z przestrzeni publicznej nazw propagujących symbole ustrojów totalitarnych, przy poszanowaniu miejsc pochówku, grobów i cmentarzy, a także własności prywatnej. Przedsięwzięcie zmiany nazw jest jednym z elementów polityki historycznej, jako kategorii historii służącej kształtowaniu świadomości historycznej społeczeństwa, w tym świadomości gospodarczej i terytorialnej oraz wzmocnieniu publicznego dyskursu o przeszłości w kierunku pielęgnowania więzi narodowych niezależnie od bieżącej polityki państwa. Polityka historyczna dotyczy interpretacji faktów, bytów i zdarzeń oraz jest rozpatrywana w kategoriach racji stanu społeczeństwa i narodu, jako element mający charakter długofalowy i stanowiący fundament państwa.

Nazwa ulicy Róży Luksemburg w Szprotawie nie została ostatecznie zmieniona przez Radę Miejską w Szprotawie w ustawowym terminie, a obowiązek jej zmiany został potwierdzony przez Instytut Pamięci Narodowej. Pismem z dnia 16 listopada 2017 r., znak NK-I.4131.254.2017.IWit, Wojewoda Lubuski zwrócił się do Burmistrza Szprotawy o wskazanie propozycji nowej nazwy dla ulicy Róży Luksemburg. Przewodniczący Rady Miejskiej w Szprotawie w piśmie z dnia 21 listopada 2017 r. zaproponował nazwę Różana. Zgodnie z przedstawioną propozycją Wojewoda Lubuski postanowił nadać niniejszej ulicy nazwę Różana.

Biorąc pod uwagę powyższe, wydanie zarządzenia zastępczego jest konieczne i uzasadnione.

Pouczenie

Na niniejsze zarządzenie zastępcze służy prawo wniesienia skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wielkopolskim w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia, jeżeli brak możliwości wykonania obowiązku, o którym mowa w art. 6 ust. 1, wynikał z przyczyn niezależnych od jednostki. Skargę wnosi się za pośrednictwem Wojewody Lubuskiego.

Wojewoda Lubuski

Władysław Dajczak